

Nr 81

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av den automatiska databehandlingen inom statsförvaltningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(5:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t (bilaga 9, punkterna 14, 25, 26, 29, 30, 31 och 32) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1963/64 beräkna följande anslag, nämligen till Statistiska centralbyrån: Maskincentralen ett förslagsanslag av 1 000 kr., till Statskontoret: Avlöningar ett förslagsanslag av 3 815 000 kr., till Statskontoret: Omkostnader ett förslagsanslag av 461 000 kr., till Matematikmaskinnämnden: Avlöningar ett förslagsanslag av 3 260 000 kr., till Matematikmaskinnämnden: Omkostnader ett förslagsanslag av 785 000 kr., till Matematikmaskinnämnden: Materiel m. m. ett reservationsanslag av 700 000 kr. samt till Matematikmaskinnämnden: Kostnader för maskintid vid andra datamaskiner än nämndens egna ett förslagsanslag av 4 000 000 kr.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 85, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 15 mars 1963, föreslagit riksdagen att I. godkänna av departementschefen förordad organisation av den automatiska databehandlingen inom statsförvaltningen; II. besluta att matematikmaskinnämnden skall upphöra från och med den 1 juli 1963; III. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga övergångsåtgärder i anledning av den föreslagna omorganisationen; IV. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statskontoret som föranledes av vad i statsrådsprotokollet föreslagits; V. godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statskontoret, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64; VI. till Statskontoret: Avlöningar för budgetåret 1963/64 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 7 627 000 kr.; VII. till Statskontoret: Omkostnader för budgetåret 1963/64 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 357 000 kr.; VIII. till Statskontoret: Materiel m. m. för datamaskiner för budgetåret 1963/64 under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 700 000 kr.; IX. till Statskontoret: Kostnader för förhyrd datamaskintid m. m. för budgetåret 1963/64 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kr.; X. bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa den personalförteckning för datamaskincentralen som föranledes av vad i statsrådsprotokollet föreslagits; XI. till Datamaskincentralen för budgetåret 1963/64 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.; XII. till Statistiska centralbyrån: Centralt företagsregister m. m. för budgetåret 1963/64 under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 400 000 kr.

Propositionen

I propositionen behandlas organisationen av den automatiska databehandlingen (ADB) inom statsförvaltningen.

De centrala uppgifterna inom den administrativa databehandlingen, som har ett klart samband med den allmänna rationaliseringsverksamheten inom statsförvaltningen, föreslås skola överflyttas från matematikmaskinnämnden till statskontoret. Beträffande organisationen för den matematiska databehandlingen och därmed sammanhängande forskning föreslås särskild utredning. Detta utredningsarbete anförtros åt statskontoret, som därvid förses med ett expertråd med företrädare för bl. a. forskningen och den högre undervisningen. Intill dess att den organisatoriska utformningen hunnit övervägas, föreslås matematikmaskinnämndens nuvarande matematiska databehandling och övriga tekniska uppgifter provisoriskt skola förläggas till statskontoret.

Den föreslagna omorganisationen avses genomföras fr. o. m. den 1 juli 1963, varvid samtidigt matematikmaskinnämnden upphör.

Maskincentralen vid statistiska centralbyrån, som erhåller benämningen datamaskincentralen, föreslås skola bibehålla sina uppgifter i fråga om statistikproduktionen samt dessutom utnyttjas som en central serviceanläggning för statsförvaltningen.

På grundval av organisationsförslaget föreslås medelsanvisning för nästa budgetår till statskontoret och datamaskincentralen.

I propositionen framlägges även förslag om ett centralt företagsregister vid statistiska centralbyrån.

Beträffande den närmare innebörden av propositionsförslaget får utskottet, i den mån ej redogörelse lämnas i det följande, hänvisa till statsrådsprotokollet.

Motioner

I anledning av propositionen har väckts följande motioner, nämligen dels en motion i första kammaren av herr *Källqvist m. fl.* (I: 647), vari hemställts att riksdagen måtte I. besluta om inrättande av en professur i numerisk analys med tillhörande 1 000 assistenttimmar för forskning och allmänt institutionsarbete från och med den 1 juli 1963 eller i vart fall från och med den 1 juli 1964; II. besluta att den i propositionen nämnda utredningen rörande organisationen av den matematiska databehandlingen snarast kommer till stånd och som en av sina första uppgifter får att besluta om lämplig datamaskinanläggning för Uppsala universitet och lantbrukshögskolan; III. ge statskontoret eller annan härför utsedd myndighet beställningsbemyndigande för nämnda anläggning intill ett belopp av 4 403 000 kr.;

dels ock en motion i andra kammaren av herrar *Tobø* och *Lundberg* (II: 797), vari hemstälts att riksdagen måtte I. hos Kungl. Maj:t hemställa om en plan till nästa års riksdag för inrättandet av erforderliga professurer och övriga befattningar i ämnet numerisk analys vid våra universitets- och högskoleorter; II. besluta att den i propositionen nämnda utredningen rörande organisationen av den matematiska databehandlingen snarast kommer till stånd och som en av sina första uppgifter får att besluta om lämplig data-maskinanläggning för Uppsala universitet och lantbrukshögskolan; III. ge statskontoret eller annan härför utsedd myndighet beställningsbemyndigande för nämnda anläggning.

Beträffande motiveringen för de ifrågavarande förslagen får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet

Kungl. Maj:ts förevarande förslag avser i första hand organisation av den automatiska databehandlingen inom statsförvaltningen. Beträffande de centrala uppgifterna inom den administrativa databehandlingen, vilka har ett klart samband med den allmänna rationaliseringsverksamheten inom statsförvaltningen, föreslås att dessa uppgifter överflyttas från matematikmaskinnämnden till statskontoret. Med avseende på organisationen för den matematiska databehandlingen och därmed sammanhängande forskning föreslås att en särskild utredning sker, vilken förutsatts skola anförtros statskontoret; i avvaktan härpå föreslås matematikmaskinnämndens nuvarande matematiska databehandling och övriga tekniska uppgifter skola provisoriskt förläggas till statskontoret. På grund av vad sålunda och i övrigt i propositionen förordats föreslås matematikmaskinnämnden skola upphöra. Vad angår maskincentralen vid statistiska centralbyrån föreslås denna, under benämningen datamaskincentralen, skola bibehålla sina uppgifter i fråga om statistikproduktionen och dessutom utnyttjas som central serviceanläggning för statsförvaltningen. Den i propositionen föreslagna organisationen avses skola gälla fr. o. m. den 1 juli 1963. Beträffande kostnaderna vid ett genomförande av förslaget må framhållas att statskontorets avlöningskostnader skulle ökas med drygt 3,2 mkr., av vilket belopp drygt 3 mkr. motsvaras av nuvarande befattningar hos matematikmaskinnämnden. Statskontorets omkostnadsanslag skulle enligt förslaget öka med 111 000 kr. i jämförelse med motsvarande belopp för innevarande budgetår. Å andra sidan föreslås anslaget till kostnader för förhyrd maskintid skola minskas från 4 till 2 mkr.

Utskottet finner med hänsyn till den utomordentligt snabba utvecklingen inom det automatiska databehandlingsområdet uppenbart att behov föreligger av en central organisation för denna verksamhet inom statsförvaltningen. Såsom departementschefen anfört kan den ifrågavarande tekniken

med dess särskilda krav på samplanering av olika rationaliseringsobjekt anses fordra en central ledning i minst lika hög grad som rationaliseringsverksamhet av mera traditionell karaktär. Utskottet vill därför tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag att en central ledning tillskapas.

Beträffande det centrala dataorganets inplacering i statsförvaltningen har delade meningar kommit till uttryck. Härvid har förordats å ena sidan en fristående organisation, innefattande all ifrågavarande verksamhet, å andra sidan en anknytning — helt eller delvis — till statskontoret såsom det förefintliga organet för allmän rationaliseringsverksamhet. Såsom av det tidigare anförda framgår innebär departementschefens förslag att de centrala uppgifterna inom det administrativa databehandlingsområdet förläggas till statskontoret, att maskincentralen även i fortsättningen förläggas till statistiska centralbyrån samt att den matematiska databehandlingen och övriga tekniska uppgifter provisoriskt förläggas till statskontoret i avvaktan på närmare utredning av den organisatoriska utformningen. Då enligt utskottets mening bärande skäl anförts för den i propositionen förordade lösningen av organisationsfrågan har utskottet inte funnit anledning till erinran mot förslaget i denna del.

Vad departementschefen i skilda hänseenden anført i samband med det framlagda organisationsförslaget har inte givit utskottet anledning till särskilt uttalande utom i följande hänseende. Departementschefen har beträffande systemarbete i samband med administrativ databehandling framhållit vikten av att den tillgängliga expertisen inom området blir utnyttjad på ett ur statsförvaltningens synpunkt effektivt sätt och att arbetsinsatserna förläggas till direkt produktiva områden. I anslutning härtill vill utskottet understryka angelägenheten av att den långsiktiga utvecklingen på det administrativa databehandlingsområdet ägnas erforderlig uppmärksamhet. Detta synes betydelsefullt med hänsyn till det rationella och på lång sikt ändamålsenliga utnyttjandet av det dyrbara maskinsystemet och av den högt kvalificerade personal som måste utnyttjas för programmering och systemarbete.

I motionerna I: 647 och II: 797 har framställts yrkanden avseende organisationen av den matematiska databehandlingen. Motionerna är delvis likalydande. Utskottet vill i anledning av motionsyrkandena erinra om att departementschefen framhållit, att på var och en av de nuvarande fem universitets- och högskolorterna förutsättningar måste skapas för högre utbildning och forskning inom automatisk databehandling men att han i avvaktan på särskild utredning inte varit beredd att ta ställning till hur organisationen skall utformas. Den förordade utredningen skulle anförtrors statskontoret i direkt samarbete med företrädare för forskning och högre undervisning. Utredningen har förutsatts skola bedrivas skyndsamt. Mot bakgrunden av det anförda finner utskottet sig inte kunna tillstyrka att riksdagen i enlighet med yrkanden i motionerna nu skulle besluta om förtur för en viss datamaskinanläggning samt om beställningsbemyndigande beträffande nämnda anläggning. Däremot vill utskottet i anslutning till vad i motioner-

na yrkats beträffande inrättande av erforderliga professurer och övriga befattningar i ämnet numerisk analys vid universitet och högskolor framhålla angelägenheten av att en plan i nämnda hänseende snarast möjligt föreläggs riksdagen. Utskottet föreslår att riksdagen, i anledning av vad i motionerna i ifrågavarande del yrkats, i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad utskottet sålunda anfört.

De av Kungl. Maj:t i förevarande sammanhang gjorda anslagsäskandena tillstyrks av utskottet.

Utskottet har slutligen inte funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag angående uppläggning av och kostnaderna för ett centralt företagsregister.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,
att riksdagen må

I. godkänna den av departementschefen i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 15 mars 1963 förordade organisationen av den automatiska databehandlingen inom statsförvaltningen;

II. besluta att matematikmaskinnämnden skall upphöra från och med den 1 juli 1963;

III. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga övergångsåtgärder i anledning av den föreslagna omorganisationen;

IV. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statskontoret som föranledes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagit;

V. godkänna följande avlöningsstat för statskontoret, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1963/64:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	440 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	60 000
3. Ersättningar till expertis, <i>förslagsvis</i>	800 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	4 243 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	1 990 000
6. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	94 000

Summa kr. 7 627 000

VI. till Statskontoret: *Avlöningar* för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 7 627 000 kr.;

VII. till Statskontoret: *Omkostnader* för budgetåret 1963/

64 å driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 357 000 kr.;

VIII. till *Statskontoret: Materiel m. m. för datamaskiner* för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 700 000 kr.;

IX. till *Statskontoret: Kostnader för förhyrd datamaskintid m. m.* för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kr.;

X. bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa den personalförteckning för datamaskincentralen som föranledes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagit;

XI. till *Datamaskincentralen* för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.;

XII. till *Statistiska centralbyrån: Centralt företagsregister m. m.* för budgetåret 1963/64 å driftbudgeten under sjunde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 400 000 kr.;

XIII. i anledning av motionerna I: 647 och II: 797 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.

Stockholm den 26 april 1963

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Närvarande: se under utlåtandet nr 82.

Reservation

av herr *Källqvist*.